

NIEUWE GEGEVENS OVER DE UITGAVE VAN GIJSBERT VAN LAAR'S MAGAZIJN VAN TUIN-SIERAADEN*

(een mededeling gedaan tijdens het lustrum diner)

Wim Meulenkamp

Soms moet het toeval een beetje helpen. Aangezien ik enige aardigheid vind in de geschiedenis van de oudheidkunde, was het zachte prijsje dat een lokale veiling vroeg voor twee werken van Mr. Henrik van Wyn, in 1802 Nederlands eerste rijksarchivaris, een buitenkansje. Zodoende kwam ik met veel genoegen in het bezit van diens Historische en letterkundige avondstonden uit 1800, benevens de eerste reeks Huiszittend leeven; bevattende eenige mengelstoffen over afzonderlijke en, voorheen, weinig of niet bewerkte onderwerpen, betreffende tot de letter-, historie- en oudheidkunde van Nederland, Johannes Allart 1801-1807 (eerste deel, vijf stukken). Op het kartonnen achterplat van het Huiszittend leeven (eerste deel, tweede stuk, 1802) bleek deze aankondiging te staan:

‘De volgende nieuwe werken zyn onlangs by den drukker deezes uitgegeeven: Magazyn of Verzameling van Modellen van Aanleg tot Sieraad, van groote en kleine Lusthoven, voornamelijk van dezulke die met weinig kosten, te maaken zyn. Getrokken uit de voornaamste Buitenlandsche Werken, naar de gelegenheid en Gronden deezer Republiek gewyzigd, en met veele nieuwe Platte Gronden en Sieraaden vermeerderd, door G. van Laar. Eerste en Tweede Aflevering, in groot Quarto Formaat, gedrukt op Roijsaal Schryfpapier. Dit Werk het welk voor de Beminnaars van Tuinen en Lusthoven niet dan nuttig en aangenaam kan zyn, en waarin ieder naar gelange van de uitgestrektheid van zynen grond, zodanige Sieraaden en Ontwerpen zal aantreffen, welke zynen aanleg zullen kunnen verfraaijen; wordt uitgegeeven met zeer fraai gecouleurde en ook ongecouleurde Afbeeldingen der Sieraaden en Platte Gronden, te Amsterdam by den Drukker deezes. En ten einde de Uitgever zou kunnen berekenen, hoe veele Exempl. gecouleurd hy zoude behoeven, is in alle de Boekwinkels in Nederland een Exempl. gecouleurd en een ongecouleurd voorhanden, ter bezichtiging, wordende de gene welke van dit Werk zich gelieven te voorzien, verzogt aan hunne respectieve Boekverkoopers of aan den Uitgever deezes optegeeven of zy het zelve

DE VOLGENDE NIEUWE WERKEN ZYN ON-
LANGS BY DEN DRAUKKER DEEZES UIT-
GEGEEVEN:

MAGAZYN of VERZAMELING VAN MODELLEN van *Aanleg en Sieraad*, van groote en kleine LUSTHOVEN, voornamelyk van dezalke die, met weinig kosten, te maaken zyn. Getrokken uit de voornaamste Baienlandsche Werken, naar de gelegenheid en Gronden deszer Republiek gewyzigd, en met veele *nieuwe Platte Gronden* en *Sieraaden* vermeerderd, door G. VAN LAAR. Eerste en Tweede Aflevering, in groot Quarto Formaat, gedrukt op Koninklyk Schryfpapier. Dit Werk het welk voor de Beminnars van *Tuinen* en *Lusthoven* niet dan nuttig en aangenaam kan zyn, en waarin ieder naar gelange van de uitgestrektheid van zynen grond, zodanige Sieraaden en Ontwerpen zal aantreffen, welke zynen aanleg zullen kunnen verfraaijen; wordt uitgegeven met zeer fraai gecouleurde en ook ongecouleurde Afbeeldingen der Sieraaden en Platte Gronden, te Amsterdam by den Drukker deezes. En ten einde de Uirgeever zou kunnen berekenen, hoe veele Exempl. gecouleurd hy zoude behoeven, is in alle de Boekwinkels in Nederland een Exempl. gecouleurd en een ongecouleurd voorhanden, ter bezichtiging, wordende de geene welke van dit Werk zich gelieven te voorzien, verzogt aan hunne respectieve Boekverkopers of aan den Uirgeever deezes opgegeeven of zy het zelve gecouleurd of ongecouleurd verkiezen; zullende als dan dadelyk het zelve zo ver het thans uit is, aan hun worden afgeleverd. Eene Beschryving der Sieraaden vindt men by de Platen, beltaande deeze eerste en tweede aflevering uit 16 Stuks, waar onder twee groote en vier kleinere Platte Gronden voor den aanleg van fraaije, zogenaamde Engelsche Partyen, welke origineel zyn. De prys gecouleurd is f 3 - - ongecouleurd f 1 - 16 voor ieder Stuk.

ALEXANDER de *Veroveraar*, door Dr. FESSLER. Uit 't Hoogduitsch, door M. STUART.

Beknopt Handboekje der Vaderlandsche Geschiedenissen, door C. V. D. AA, 12°. 3 deeltjes met Platen en Portraits.

F. I. GRAAVE VAN STOLBERG, Reis door Duitschland, Zwitserland, Italien en Sicilien, vertaald door J. LUBLINCK, de *Jonge*, met Platen, in IV deelen compleet.

G. STAUNTON, Reis van Lord MACARTNEY, naar *China*, met alle de schoone Platen en Kaarten, zo als ze in 't origineel voorkomen, in VII deelen compleet.

Reize van DE LA PÉROUZE, in de Jaaren 1785—1788, met Platen en Kaarten. Naar 't Fransch, 1e. deel, door Mr. J. D. LINDEN, *Aly. te Amsterdam*.

Zendelings Reis naar den Stillen Oceaan, onder 't bevel van JAMES WILSON. Uit 't Engelsch, met Kaarten en Platen, 1ste en 2de deel. Met eenen Prief over deze en voortgelyke ondernemingen, ten onzen tyde, ook in ons Vaderland, door J. HERINGA Ez., *Hoogleeraar te Utrecht*.

W. G. BROWNE, Nieuwe Reize naar de binnenste gedeelten van Afrika, door Egypte, Syrie en te Darfour, waar nimmer te vooren eenig Europeaan heeft gereisd. Gedaan in de Jaaren 1792—1798. Naar 't Engelsch, in 2 deelen compleet.

Levensgeschiedenis van BUONAPARTE, 1ste en 2ste Stuk, door Mr. J. VAN DER LINDEN, vertaald en voordgezef.

gecouleurd of ongekouleurd verkiezen; zullende als dan dadelyk het zelve zo ver het thans uit is, aan hun worden afgeleverd. Eene Beschryving der Sieradiën vindt men by de Platen, bestaande deeze eerste en tweede aflevering uit 16 stuks, waar onder twee groote en vier kleinere Platte Gronden voor den aanleg van fraaije, zogenaamde Engelsche Partyën, welke origineel zyn. De prys gekouleurd is $f 3 - : -$ ongekouleurd $f 1 - 16$ voor ieder Stuk.’

In het vierde stuk van Huiszittend leeven uit 1804 zien we kort aangegeven in de rubriek ‘De volgende Nieuwe Werken zijn onlangs bij den Drukker dezès van de Pers gekomen:’ ‘X. Magazijn van Tuincieraaden, No. 9, gekouleurd en ongekouleurd.’

Tevens voor ons van interesse zal de volgende aankondiging zijn, dit keer op het achterplat van Huiszittend leeven, derde stuk, 1802:

‘VII. Afbeeldingen der fraaiste, meest uitheemsche Boomen en Heesters, die tot versiering van Engelsche Bosschen en Tuinen, op onzen grond, kunnen geplant en gekweekt worden; benevens de beschryving van derzèlver kenmerken, voor kweeking, nuttigheden en andere byzonderheden, ingericht om aan de Liefhebbers van zodanige Bosschen of Tuinen de kennis van dezelve zo aangenaam als nuttig te maken, door J.C. Krauss Med. Doctor No. 1 en 2.’

De uitgebreide aankondiging van het deelwerk van Van Laar verschaft ons enkele belangrijke gegevens voor wat betreft de geschiedenis van deze uitgave, waaronder de voornaamste wel de prijs per deel is: 3 gulden ingekleurd, en 1 gulden, 16 stuivers voor de ongekleurde uitgave. Tevens is er een kleine variant voor wat betreft de titel die uiteindelijk Magazijn van tuin-sieraaden zal worden, en niet, zoals hier gesteld, Magazyn of Verzameling van Modellen van Aanleg tot Sieraad ..., een wat meer onhandzame titel overigens.

Blijkbaar, indien we de volgorde van de aankondigingen mogen geloven, werden de eerste twee delen van het Magazijn iets eerder op de markt gebracht dan haar pendant, Krauss’ Afbeeldingen der fraaiste, meest uitheemsche Boomen en Heesters, waarbij Van Laar werd geadverteerd in het tweede stuk (1802) van *Huiszittend leeven*, en Krauss in het derde stuk (1802).

*Voor aspecten van de verschillende uitgaves van het *Magazijn van tuin-sieraaden*, zie C.S. Oldenburger-Ebbers en J. Stehouwer, 'Bibliografie van achttiende-eeuwse boeken op het gebied van tuinarchitectuur en beplanting', Documentatieblad achttiende eeuw, september 1978, 1-16, 3-16; en W.G.J.M. Meulenkamp, 'G. van Laars Magazijn van tuin-sieraaden als een voorbeeldenboek voor Nederlandse tuingebouwen', Bulletin KNOB, LXXXII, nr. 3 en 4, augustus 1983, 124-169, 126-127.